Täysistunto

Torstai 28.4.2022 klo 16.00—18.13

4. Hallituksen esitys eduskunnalle työehtodirektiivin täytäntöönpanemiseksi ja vaihtelevaa työaikaa noudattavan työntekijän asemaa parantavaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 60/2022 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässäkin enintään se 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ja ministeri Haatainen, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.13 **Työministeri Tuula Haatainen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme hallitusohjelmassa sitoutuneet parantamaan vaihtelevan työajan sopimuksella työskentelevien asemaa vahvistamalla työajan vakiintumista lainsäädännössä. Vaihtelevan työajan sopimuksilla tarkoitetaan kaikkia sellaisia työsopimuksia, joissa työaika vaihtelee työnantajan tarjoaman työn määrän mukaan työsopimuksessa sovitun vähimmäismäärän ja enimmäismäärän välillä, esimerkiksi 10 ja 20 viikkotunnin välillä. Myös sopimukset, joissa työntekijä sitoutuu tekemään työnantajalle työtä erikseen kutsuttaessa, kuuluvat tähän kategoriaan.

Vaikka vaihtelevan työajan sopimukset, esimerkiksi nollatuntisopimukset, voivat tuoda työntekijälle elämäntilanteeseen sopivaa vapautta ja työnantajalle joustoja työvoiman tarpeista riippuen, voivat ne myös luoda huolta silloin, kun pienillä vähimmäistunneilla pitäisi turvata oma ja ehkä perheenkin elanto. Työnantajalla olisi nyt jatkossa vahvempi velvollisuus tarkastella vaihtelevan työaikaehdon vastaavuutta työnantajan työvoiman tarpeeseen. Työaikaehdolla tarkoitetaan tuntimäärää, joka työsopimuksessa on sovittu. Tarkastelu tulisi tehdä vähintään 12 kuukauden välein. Työntekijälle tulisi tarjota vähimmäistyöajan nostamista, jos tarkastelujaksolla toteutuneiden työtuntien määrä ja työnantajan työvoiman tarve osoittavat, että työntekijän vähimmäistyöaika voitaisiin määritellä korkeammaksi. Eli jos esimerkiksi nollatuntisopimuksella työskentelevän työntekijän työtunnit ovat tarkastelujaksolla vakiintuneet 10–30 tuntiin viikossa ja työnantajan työvoiman tarpeen arvioidaan pysyvän samana, työntekijälle tulisi tarjota vähimmäistyöajan nostamista 10 tuntiin viikossa.

Tällä esityksellä toteutamme lisäksi avoimia ja ennakoitavia työehtoja koskevan Euroopan unionin direktiivin eli niin sanotun työehtodirektiivin edellyttämät muutokset kansalliseen lainsäädäntöön. Työehtodirektiivin tarkoituksena on parantaa etenkin epävarmem-

missa työsuhteissa työskentelevien työntekijöiden asemaa edistämällä heidän työehtojensa ennakoitavuutta. Työehtodirektiivin täytäntöönpanemiseksi esityksessä ehdotetaan muutoksia muun muassa työsopimuslakiin, merityösopimuslakiin sekä kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annettuun lakiin.

Työnantajan on nykyisinkin annettava työntekijälle selvitys keskeisistä työnteon ehdoista työnteon alkaessa. Työehtodirektiivin vuoksi selvityksen tietosisältö laajenisi. Lisäksi selvitys olisi annettava aiempaa nopeammin ja nykyistä lyhyemmissä työsuhteissa. Määräaikaisen tai osa-aikatyötä tekevän työntekijän pyytäessä työnantajan olisi jatkossa annettava kirjallinen ja perusteltu vastaus mahdollisuudesta pidentää työsopimuksessa sovittua säännöllistä työaikaa tai sitten työsopimuksen kestoaikaa. Lisäksi, jos työnantajalla on lakiin tai työehtosopimukseen perustuva velvollisuus tarjota työntekijälle työn edellyttämää koulutusta, tällaisen koulutuksen olisi oltava työntekijälle maksutonta ja koulutus olisi luettava työajaksi.

Työehtodirektiivistä aiheutuu muutoksia myös vaihtelevan työajan sopimuksia koskevaan sääntelyyn. Esityksessä ehdotetaan sääntelyä siitä, missä tilanteissa työvuoron teettäminen edellyttäisi työntekijän suostumusta. Lisäksi työnantajan peruuttaessa työvuoron myöhemmin kuin 48 tuntia ennen työvuoron alkamista työntekijälle olisi maksettava kohtuullinen korvaus peruuntumisesta aiheutuneesta haitasta, jos työntekijällä ei olisi muutoin oikeutta korvaukseen tai palkkaan työsopimuslain, työehtosopimuksen tai sovitun työvuoron sitovuuden perusteella.

Kokonaisuutena nämä hallitusohjelmasta sekä työehtodirektiivistä juontuvat esitykset vahvistavat reilun työelämän pelisääntöjä ja työntekijän asemaa.

Esityksessä ehdotettavien lakien ehdotetaan tulevan voimaan 1. päivänä elokuuta tänä vuonna työehtodirektiivin täytäntöönpanon aikataulusta johtuen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Ja edustaja Lehto.

17.18 **Rami Lehto ps:** Arvoisa puhemies! Esityksen tarkoituksena on vahvistaa työajan vakiintumista vaihtelevan työajan sopimuksissa. Lisäksi ehdotetuilla muutoksilla pantaisiin täytäntöön avoimia ja ennakoitavia työehtoja Euroopan unionissa koskeva direktiivi. Lausuntopalautteiden mukaan esityksessä olisi mahdollistettava työehtodirektiivin täytäntöönpanevista säädöksistä poikkeaminen työehtosopimuksilla täysimääräisesti siinä laajuudessa kuin se on direktiivissä sallittu. Tätä näkemystä on esitetty niin palkansaaja- kuin työnantajapuoleltakin, ja se on aina hyvä, jos työmarkkinaosapuolet ovat samaa mieltä.

Nollatuntisopimuksia koskeva tarkasteluvelvoite ei koskisi tilanteita, joissa nollatuntisopimuksesta on sovittu työntekijän aloitteesta. Tilastokeskuksen mukaan noin 40 prosenttia nollatuntisopimuksella työskentelevistä oli halunnut tällaisen joustavan työsopimuksen.

Arvoisa puhemies! Tilastokeskuksen arvioiden mukaan tarkasteluvelvoitteen piiriin kuuluvia nollatuntisopimuksia on noin 63 600 kappaletta. Nollatuntisopimuksia tai osa-aikaisuutta ei ole syytä vastustaa silloin, kun kyse on työntekijän tahdosta, siis oikeasta tahdosta. Esimerkiksi opiskelijalle tai pienen lapsen vanhemmalle on varmasti hyvä, että täysipäiväistä työtä lyhyempää työaikaa on tarjolla ja työvuoroja voidaan tarjota joustavasti. Sen sijaan tilanteissa, joissa työntekijä haluaisi tehdä töitä täysipäiväisesti ja töitä on tarjolla, on hyvä pääsääntö, että osa-aikaisille työntekijöille tarjotaan ensin lisätunteja ja vasta sitten palkataan uusia osa-aikaisia työntekijöitä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Satonen.

17.19 **Arto Satonen kok:** Arvoisa puhemies! Tässä vaihtelevan työajan kysymyksessä on kyse asiasta, josta on oikeastaan jo vuosia mietitty, millä tavalla se olisi järkevintä tehdä, ja aivan kuten edustaja Lehto tässä sanoi, huomattava osa näistä normaalia lyhyempää työaikaa tekevistä haluaa tehdä sitä itse omasta tahdostaan. Jos he ovat esimerkiksi opiskelijoita tai pienten lasten vanhempia tai muita, joilla on sitten tarve muista syistä johtuen tehdä lyhyempää työaikaa, se tulee sallia. Ne ovat tärkeitä työpanoksia, mutta se on myöskin heidän oman toimeentulonsa kannalta tärkeää.

No sitten on tietysti se ryhmä väkeä, joka haluaisi tehdä kokoaikaista tai lähes kokoaikaista työaikaa ja joka ei saa riittävästi niitä tunteja, ja sitähän tässä nyt pyritään ratkaisemaan. Voi olla, että tässä on nyt löydetty ihan kohtuullinen kompromissi tämän asian suhteen. Helppoa se ei ole, ja sielläkin tulee taas sitten toinen puoli vastaan, että ei myöskään voida tehdä tätä järjestelmää niin tiukaksi, että se rupeaa sitten vähentämään työn tarjontaa, koska siinä tilanteessa sitten taas ihmiset menettävät näitä työtilaisuuksia, jos työnantajan kannalta tämä sääntely menee liian tiukaksi.

Joten tässä täytyy tätä tasapainoa hakea. Voi olla, että tässä ollaan nyt aika lähellä sitä oikeaa linjausta. Kannattaa vielä kuitenkin valiokuntatyössä katsoa sitten tarkalleen nämä esitykset ja asiantuntijakuulemiset tarkkaan kuulla ja huomioida siinä myöskin työmarkkinajärjestöjen ja toisaalta myöskin sitten yksittäisten työntekijöiden ja yksittäisten työnantajien näkemykset, mutta uskoisin, että tässä ollaan aika hyvin onnistuttu löytämään järkevä tasapaino.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hoskonen.

17.22 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Aivan kuten edustaja Satonen äsken hyvin kuvasi, ymmärrän tämän tällaisissa työsuhteissa olevien ihmisten ongelman koskien työaikaa ja siitä saatava palkkaa. On aivan oikein, että heidän asemaansa kohennetaan ja varmistetaan se, että kaikki menee parhain päin, ettei synny tämmöisiä vääriä tilanteita, joissa ihmisen työaikaa taikka hänen pientä palkkaustaan käytettäisiin hyväksi.

Mutta tämä toisaalta sitten avaa keskustelun siitä, mitä äsken edellisessä päiväjärjestyksen kohdassa sanoin. Elikkä meidän pitäisi pyrkiä yhteiskuntana siihen — ja varmaan Euroopan unionillekin sopii se — että vaikka se olisi vähäinenkin työmäärä, joka olisi saatavissa, niin joku ihminen tulee sen työn tekemään. Meidän pitäisi sitä byrokratiaa poistaa niin, että ihminen voisi ottaa sen määräaikaisen työn vastaan. Ja sitten taas ymmärrän sen, että hänellä on oikeus työttömyyskorvaukseen siltä ajalta, kun töitä ei ole. Tämä väli pitäisi laittaa kuntoon, että ihminen, vaikka opiskelija, voisi ottaa vastaan vain lyhyttä työaikaa. On paljon ihmisiä, jotka haluavat tehdä vain sitä lyhyttä työaikaa, vaikka perheen takia — lapset ovat pieniä — tai jonkun muun syyn takia, mikä on erittäin hyvä syy perheen kannalta, oman elämän kannalta. Meidän pitäisi saada joustoja työmarkkinoille yhteistyössä — työntekijöiden ja työnantajien, yrittäjien välillä — niin paljon, että saataisiin syntymään sopimus, jossa tällaiset lyhyetkin työpätkät voitaisiin hyödyntää, ja sitten se työttömyyskorvaus, mikä sen jälkeen alkaa taas kerääntyä, kun se työ loppuu, saataisiin joustamaan niin, että kaikki pienet työsuhteet voitaisiin ottaa hyötykäyttöön. Minun ymmärrykseni mukaan tähän on tässä valtakunnassa paljon pyrkimystä ja halua. Ainakin Suomen Yrittäjät on siitä monta kertaa puhunut. Lämpimästi kannatan sitä ajatusta, että tällaisia no-

peita työsuhteita pystyttäisiin hyödyntämään, koska jos tämä pystytään tekemään, se johtaa hyvin nopeasti siihen, että yrittäjä, joka on vaikka kiireisenä sesonkiaikana pulassa, kun ei saa työvoimaa, ja lyhyt työpaikka olisi saatavissa... Toivoisin, arvoisa ministeri, että te tähän hyvällä osaamisellanne vaikuttaisitte positiivisesti.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja ministeri Haatainen, olkaa hyvä.

17.24 **Työministeri Tuula Haatainen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Lehto käytti täällä puheenvuoron näistä mahdollisuuksista — miten niitä voitaisiin laajentaa — mutta tässä esityksessä näitä työehtosopimusten toisinsopimismahdollisuuksia on laajennettu tämän lausuntokierroksen jälkeen, eli se laajentaa tätä kautta niitä mahdollisuuksia. Ja tässä lakiesityksessä, tässä hallituksen esityksessä, on nyt sitten direktiivin sallimat TES-mahdollisuudet käytössä.

Mitä tulee sitten näihin vaihteleviin työtarpeisiin, siis työnantajan puolelta eri aikoina tehtävään työhön, niin totta kai se on mahdollista, mutta tässä haetaan sitä, että kun tietty työmäärä on jatkuvaa, niin siihen tulisi myös sitten jatkuvuutta työntekijän näkökulmasta, ja siksi tähän tulee nyt tämä tarkastelujakso, ja siihen tulisi tämä minimimäärä, johon se sitten asettuisi. Eli vähän niin kuin molemmat osapuolet saisivat tässä sitä, mitä tavoittelevat. Ymmärrän kyllä, että esimerkiksi sesonkityössä työajan vaihtelu on isoa, ja tiedämme, että palveluissa, kaupan alalla, ravintola-alalla, monilla aloilla tätä vaihtelua tarpeessa toki on.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.